

"nääl" tuleb jälle

Õnnelikud võitjad Aile Asszonyi meistrikklassis

Selgunud on need õnnelikud lauljad, kes loomisega läbi võitsid aktiivosaluse žüriilikme Aile Asszonyi meistrikklassis. Meistrikklassis osalejad loositi konkursile registreerimisel selleks soovi avaldanud lauljate vahel. Meistrikklassis töötamiseks on vajalik ette valmistada väljaspool konkursi kava üks laul. Palju õnne väljavaliitutele!

I vanusegrupp
(8–10-aastased) Lee Holm

II vanusegrupp
(11–13-aastased)
Hella-Hildegard Niitra

III vanusegrupp
(14–16-aastased)
Kristjan Hägglom

IV vanusegrupp
(17–19-aastased)
Joanna-Marion Lõhmus

Pildil Anne Kann (vasakul), Kairit Levit, Kateriin Aljas – fortunauna ja Triin Ella.

FOTO: Anu Viljaste

Lugu naiskoorõprust

kirjeldas Aavik, kelle sõnul on meeskoori kavas laule nii varasemast repertuaarist kui ka paar päris uut, sellel hooajal õpitut. Kava on koostanud Saaremaa meeskoori SÜM peadirigent Ester Soe. "Loodame, et kõik kõlab ilusti."

"Seekordne kontsert tuleb jällegi niiõelda täispikk, kus kumbki koor esineb kümnekonna looga, lisaks ühislaulud."

Kahel kooril palju ühist

Tiit Aavik märkis, et kuna see sõprus on kestnud nii kaua, siis ilmselt on kahel kooril väga palju ühist. Seda nii muusikalises plaanis kui ilmselt ka seltskondlikus läbikäimises. SÜM-il on veel teinegi sõpruskoor ja see on Lätist, Talsi naiskoor Vaiva. Need suhted on veel pi-

kemad, saades alguse juba üsna kohe pärast SÜM-i loomist 1970-ndatel aastatel.

Eesti Rahvusraamatukogu naiskoor tegutseb alates 1991. aastast, liikmeid on 41. Lauljad on rahvusraamatukogu töötajad ja lugejad. Dirigendid on Anneli Surva ja Oliver Povel-Puusepp.

Kooril on vilgas kontserttegevus. Rahvusraamatukogu naiskoor esindab Eesti koorielus Eesti Rahvusraamatukogu. Esinetakse rahvusraamatukogu pidulikel sündmustel (Eesti Vabariigi aastapäeval, emakeelepäeval, emadepäeval, jõuluajal) ja raamatukogundusüritustel. Kontserte on antud üle Eesti ja käidud ka välisreisidel. Repertuaari kujundamisel on esiplaanil Eesti heliloojate koorilooming. Rahvusraamatukogu naiskoor on Eesti Naislaulu Seltsi liige. Aastas on naiskooril keskmiselt 15–20 kontserti ja muud esinemist.

Ivika Laanet

Pereansamblite festival kutsub osalema

Homme, 12. novembril kell 14–17 toimub Orissaare kultuurimajas juba viiendat korda pereansamblite festival.

"Teame praegu, et esinema on tulemas vähemalt kolm pereansambli," ütles Orissaare kultuurimaja juhataja Anu Viljaste Nädalalõpule kolmapäeval. "Kuid alati on neid lõpuks kohale tulnud rohkem," lisas ta. Täna on viimane päev registreerumiseks. Huvilised võiksid endast märku anda Orissaare kultuurimajja, Anu Viljaste mobiilile 521 7700 või e-mailil anu.viljaste@gmail.com

Ettevõtmise peakorraldaja, Orissaare muusikakooli direktor **Martti Nõu** on öelnud, et korraldajatel ei ole mingeid kivisse raiutud reegleid. "Ansambel ei tähenda sellel festivalil mingit kindlat pillide või lauljate koosseisu." Nii näiteks võib esineda fonogrammiga, süntesaatori saatel, laulda üldse ilma saateta, mängida instrumentaalpalu, teha *playbacki* jne.

Mida rohkem erinevaid põlvkondi on kaasatud, seda uhkem.

Pärast kontserti on esinejatele ühine piruka- ja morskilaud.

Ivika Laanet

Eesti Laulul ka kaks hiidlast

Eesti Laul 2017 eelzürri valis kahe päeva jooksul 242 võistlusele laekunud laulu seast välja 20 paremat. Teiste hulgas olid edasipääsenute hulgas ka kaks hiidlast – **Leemet Onno** (pildil) ja **Vallo Kikas**.

Kikas oli üks Elina Borni ja Stig Rästa 2015. aasta Eurovisioonil Eestit esindanud laulu "Goodbye to Yesterday" ja mullu Jüri Pootsmanni esitatud eurolaulu "Play" üks autoreid. Tänavusel konkursil on Kikas taas ühes tiimis laulu "In Or Out" ühe autorina, laulu esitab Elina Born.

Seevastu Onno on konkursil Eesti Laul finaalis esimest korda. "Tõsi ta on, et kahekümne hulka pääsemine on ise juba üks väga suur võit!" ütles Onno rõõmsalt. Oli ju tänavu konkursile saadetud lugusid rohkem kui kunagi varem – 242.

Leemet Onnol on laululoojana abiks Ed Struijlaart ja laulu esitab Onno ise. Ed Struijlaart on Hollandist pärit lugudekirjutaja, helilooja ja laulja. "Ediga tutvusime internetis mõni aeg tagasi," rääkis Onno, et nad on mõnda aega suhelnud ja ideid vahetanud ning nüüd siis on tulemus käes.

Nii mõnigi konkursile esitatud laul on sündinud üsna suure tiimi ühisloominguna, aga Onno ütles, et nemad otsustasid seekord rohkem isekeskis hakkama saada: "Sellele ei ole mingisugust seletust. Pigem seekord on sedasi."

"Ed Struijlaart saatis mulle ühe idee, mida kuulates hakkas see kohe väga meeldima," meenutas Onno. "Hakkasime seda koos edasi arendama, Ed tuli mõningate sõnade peale ning siis kahepeale kokku saime visiooni paika. Ed vormistas sõnad, mina korjegin natukene loo mõtet. Ja nii see kompott valmis saigi."

Laulu pealkirja "Hurrica-

FOTO: Heija Kaptein

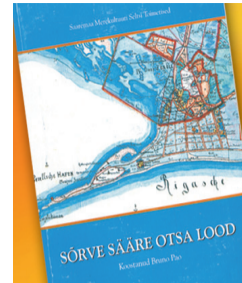
ne" võib tõlkida tormi või lausa orkaanina. Onno selgitas, et nende laulus võiks see tähendada pigem tormi ja see lugu võib kõlada igatühele erinevalt. Lugu jätab tõlgendamiseks piisavalt ruumi, aga märksõnadeks on armastus, viha, suur segadus, laialihutud vaimne maailm. "Aga minule isiklikult on see lugu on vägagi rasket-huvitavast-armastusest kellegi vastu," lisas Onno.

Leemet Onno ütles, et tema põhitegevuseks on muusika igas mõttes, aga töötab ta ettevõttes OÜ Extery. Kodusaarele pole ta viimasel ajal peaaegu üldse jõudnud. "Tahaks küll, aga pean töötama oma unistuste ja sihtide nimel," ütles laulja.

Emmastes sündinud ja kasvanud Leemet Onno on varem jõudnud laulusaate "Eesti ot-sib superstaari" finaali, esinud lapsena Laulukarusselli finaalis ja valitud Hiiu- ja Saaremaa parimaks nooreks lauljaks. Tema juhendaja kooliajal oli lauluõpetaja Heli Lindmäe.

Eesti Laul 2017 poolfinaalid on 11. ja 18. veebruaril. Mõlemast poolfinaalist pääseb edasi viis laulu, mille seast valitakse võitja Eesti Laul 2017 4. märtsil Saku Suurhallis toimuvast finaalist.

Helja Kaptein

Sõrve sääre otsa lood

Ella Vooglaid 22.

Oli ka neid peresid, kes jäid sõja lõppedes Saksamaal Ameerika tsooni ning rändasid hiljem edasi laia maailma. Sassi Triin ja Eduard läksid edasi Ameerikasse. Enne seda pidid nad matma oma 17-aastase ainukese tütre Salme, kelle oli tapnud leerivend, oma rahvusest noormees.

Lüllesoo pere rändas kaugele Austraaliasse, kust hiljem sugulastega kontakti võttis.

Õnne pidi olema ka neil, kes jõudsid varjuda ja kodukohas sõja lõpu ära oodata. Marie Palu meenutab, kuidas nad koos Pauline ja Johannes Vipiga peitsid end ligi kaks nädalat Sääre kadakate vahele tehtud varjendis. Oli vihmane hilissügis. Lõket teha ei juletud. Söödi kodust kaasavõetud kuiva toitu. Lõpuks olid järele jäänud ainult oad, mida näljaga näriti. Iga päev vaatas ta emal kõrguvat tuleorni. Ühel hommikul oli see kadunud – oli õhku lastud. Peagi lakkasid pommiplahvatused ja püssiragin ning nad julgesid välja tulla. Sõda oli lõppenud. Kuna oma koju ei saanud, seati end sisse naaberküla tühjas majas. Lähedaste saatus oli teadmata – nad olid viidud Saksamaale, Punaarmee võetud vennast ei olnud teateid. Hiljem selgus, et vend oli surma saanud.

Minu ema Laratsi Sohvi oli 1944. a. varakevadel asunud elama oma õe Triinu juurde Anseküllas. Ka siin anti lahingute lähenedes käsk liikuda Sõrve Sääre tipu poole. Viivitasime seni, kuni pommid hakkasid üha lähemal lõhkema. Käsuandja juhtus olema inimlik Saksa ohvitser, kes jättis meid rahule. Olime selleks ajaks pugenud väikesesse kaevikusse Anseküla surnuaia vastas. Selle maja pere oli varjendi valmis teinud, kuid ise Rootsi läinud. Olime seal viis nädalat tihedalt koos – kaks täiskasvanut ja viis last, noorim 5-kuune, vanim 10-aastane. Elumajja panid sakslased oma rindelähedase haigla. Pärast Tehumardi lahingut jäid sakslased peatuma Üüdi kaitsele, meist mõne kilomeetri kaugusele. Pomme kukkus pidevalt. Vahel õnnestus emal kogu köögis sakslaste kõrval mingit toitu keeta, kuni veel tagavara jätkus. Näljatunnet ei mäleta, sest pidev surmahirm varjutas kõik muu. Kui Punaarmee ühel päeval pärast tohutut tuleõllu sisse marssis, lootisime maa alt pääseda. Kuid nüüd tekkis uus rindejoon paar kilomeetrit Sääre poole – Lõpe-Kaimri liinile. Pommitamise jätkus. Taas oli majas haigla. Hommikuti, kui kaevikusst välja piilusime, nägime laipade virnu. Majast kostis kogu aeg haavatute valukarjeid. Olin küllalt suur (8-aastane), et kõiki neid nähtud ja läbielatud jubedusi igaveseks meelde jätta. Kuidagi viisi õnnestus emal kokku leppida sõjaväeauto saamine. Meid viidi tagalasse. Hiljem asusime elama Kuressaare, kus ema sai tööd ja lapsed võisid kooli minna. Muidugi olime igaveseks kaotanud kodu Lääras, maa sisse peidetud riidekirst oli tühjaks varastatud. Ellujäämine sõja ajal ja raske sõjajärgne aeg – see oli minuealiste lapsepõlv.

Igal perel oli oma saatus. Kõigile oli ühine see, et neid sunniti oma kodudest vägivaldselt lahkuma ja nad ei saanud enam iial jätkata rahulikku elu kodukülas. Et saada täpseid andmeid kõigi perede kohta, oleks vaja üles leida veel elavad inimesed. Kuid mõni pere on hoopis välja surnud, paljud üle kogu maailma laiali pillutatud, elavate kirjas ainult üksikud.

Traagiline oli noorte meeste saatus, kes sattusid sundmobilisatsiooni alla. Punaarmeesse võeti 21 meest, kellest mõned jäeti Saaremaa kaitsele. Hiljem sattus osa sakslaste kätte vangi, mõnel õnnestus salaja koju tagasi tulla. Pärast kõlbisid nad sakslaste eest sõdima, kui ei õnnestunud Rootsi põgeneda. Kes neist oli vabadusvõitleja? Nüüd tahetakse selle õnnetu põlvkonna mehed kindlatesse lahtritesse paigutada. Aga kuhu panna need, kes olid sunnitud kahes armees teenima?

II maailmasõjast tulenevad kaotused olid Läära küla jaoks katastroofilised. 1930-ndate aastate lõpus elas küla 45 majapidamises üle 240 inimese. Elanike keskmine tihedus oli kõrgem kui Sõrves keskmiselt – umbes 40 inimest ruutkilomeetril. Lühikese aja jooksul kadus elujõuline ja tugev küla igaveseks. Järgnevalt esitan ligilähedased arvanded inimeste saatuse kohta.

Sõjaväkke sattus 25 meest; Rootsi põgenes 24 inimest; ise läks Saksamaale 2 inimest; olid varem mujale läinud või varjusid metsa 20 inimest; Saksamaale küüditati 169 inimest (neist 86 täiskasvanut ja 83 last); küüditatutest surid Saksamaal või jäid põlevasse laeva 9 täiskasvanut ja 7 last.

1945. a. hilissügisel hakkasid vintsutatud, nälgjast ja haigus-test kurnatud ellujäänud kodukohta tagasi saabuma. Läära ja teiste Sõrve poolsaare lõpus asunud külade elanikke ootas ees veel üks valus hoop. Neid ei lastud tagasi oma koju, olugi et enamik maju oli alles jäänud. Uus võim oli siin kehtestanud piiriäärse keelutsooni ja inimesed pidid otsima võimalusi edasielamiseks mujal.

1982. aastal tegid Torgu kooli õpilased õpetaja Tiitu Suurhansu juhendamisel uurimistö, milles selgitasid välja iga talu olukorra pärast sõja lõppu. Sellest selgub, et Lääras hävisid lahingute ajal puhkenud tulekahjudes ainult viis talu. Kuue majapidamise hooned põlesid pärast sõda. Sõjajärgsetel aastatel lammutati, kanti laiali ja kasutati kütteks 26 talu hooned. Sõjaväelased ju ei remontinud, vaid ainult kasutasid, ja kui enam vaja ei olnud, siis hävitasid majad. Aastate möödudes on alles jäänud kaheksa elumaja, kuid nendegi kõrvalhooned on enamasti kadunud.

Järgneb